

Baštinski elementi i suvremeni identiteti

Domitrović, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:167963>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2019./2020.

Katarina Domitrović

Baštinski elementi i suvremeni identiteti

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Željka Miklošević

Zagreb, rujan 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
Uvod.....	1
1. Baština u suvremenom svijetu	4
1.1. Baština sporta	4
1.2. Baština u modi.....	7
1.3. Baština u filmu i glazbi	11
1.3.1. Film.....	11
1.3.2. Glazba	13
2. Aproprijacija kulturne baštine.....	16
2.1. Sport i aproprijacija baštine.....	17
2.2. Moda i aproprijacija baštine.....	21
2.3. Aproprijacija baštine u filmu i glazbi.....	25
2.3.1. Film	25
2.3.2. Glazba	27
Zaključak.....	29
Literatura.....	30
Popis slika	33
Sažetak	35
Summary.....	36

Uvod

Kulturnu baštinu pronalazimo gotovo u svakom kutku našeg života. Kao dio kolektivne memorije, ona je bitan dio onoga što nas formira kao osobe, a može i definirati kakva ćemo osoba postati. Baštinu možda ne razumijemo, možda je uopće nismo ni svjesni, ali velik broj predmeta, mjesta, radnji i običaja na koje neprestano nailazimo ili koristimo možemo nazvati baštinom.

Prije definiranja samog pojma, potrebno je napraviti distinkciju između prošlosti, povijesti i onoga što zovemo kulturna baština. Prošlost je završila i, kao takvu, nemoguće ju je ponovo doživjeti. Ona je i kulturološki potpuno drugačiji svijet od sadašnjosti, s obzirom da se život mijenja s vremenom. David Lowenthal je to pokušao objasniti rekavši da je prošlost strana zemlja¹, nešto što nikad nije moguće istinski upoznati. Može se proučavati, učiti o njoj, naučiti običaje, jezike, krajolike i sve o narodu, ali prošlosti nije moguće pripadati, ne u potpunosti. Povijest se, s druge strane, sastoji od narativa o prošlosti, uvijek višestrukih i nepotpunih jer ti narativi pripadaju prošlosti i dio su konteksta koji mogu biti kulturološki različiti od trenutnog konteksta. Povjesničari u svojim interpretacijama povijesti ovise o dokazima jer opisuju događaje kojima nisu prisustvovali i koji su se odvijali u potpuno drugačijem kontekstu od onoga u kojem žive. S obzirom da povjesničari, a shodno tome i narativi, ovise o dokazima koje je moguće pronaći u institucijama koje se bave očuvanjem sjećanja, poput arhiva, knjižnica i muzeja, ono što je zapravo sakupljeno, očuvano i u krajnjem slučaju dostupno je nešto što snažno utječe na same narative. Oni se mijenjaju ovisno o dokazima, i način na koji će povijest biti prepričana ovisi o tome što je sakupljeno i sačuvano i kome je, na koji način i u kojoj mjeri dostupno. Za razliku od prošlosti i povijesti kao zapisane prošlosti, kulturna baština je dinamična, s obzirom da se načini života, stavovi, jezici, vrijednosti i sl. mijenjaju s vremenom. Vrlo očit primjer ove promjene su ratni spomenici koji, kada su tek izgrađeni, imaju velik emotivan utjecaj. No kako vrijeme prolazi i generacije se mijenjaju, isti spomenik neće imati istu važnost, niti će emotivni utjecaj biti jednako snažan². To nas upućuje na činjenicu da je baština vezana za značenja i njihovu promjenu.

Na koji god način se opisuje, bilo da je materijalna ili nematerijalna, kulturna ili prirodna, baština je kompleksna i shvaćanje iste iziskuje mnogo truda.

¹ Lowenthal, D.; *The past is a foreign country*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

² Buckland, M.; *Cultural Heritage (Patrimony): An Introduction*. Zadar, 2013.

Prema UNESCO-u³, baštinu je moguće podijeliti na tri glavne kategorije: kulturna baština, prirodna baština, te baština u slučaju oružanog konflikta. Kulturna baština dodatno se dijeli na materijalnu, koja može bit pokretna, nepokretna ili podvodna, i na nematerijalnu.

Kulturna baština je sve sačuvano naslijeđe, od tradicije do građevina i krajolika. Sve ono materijalno, poput zgrada, knjiga, umjetničkih djela, artefakata i izložbenih predmeta, pa do prirodnih ljepota, krajolika, pa čak i bioraznolikosti. Baština je jezik koji učimo od malena, tradicije koje se prenose s koljena na koljeno, sve bajke i narodne priče koje nam ostavljaju naši stari, te umjetnost, materijalna i nematerijalna⁴.

Upravo zato, kulturna baština je jedan od bitnih čimbenika identiteta, i uvelike utječe na njegovo formiranje. Identitet je skup svih uvjerenja, kvaliteta, osobnosti i/ili izraza koji čine osobu ili grupu, ovisno misli li se na samo-identitet ili kolektivni identitet.⁵ Baština ima fundamentalnu ulogu u ljudskom razvoju i kreiranju identiteta, kod pojedinaca i zajednice, i nije samo ono što nasljeđujemo već i načini na koje sve to što je naslijeđeno koristimo danas. Baština je dio prošlosti koji se proteže kroz našu sadašnjost i kao takva utječe gotovo na sve što radimo, pa čak i na način na koji mislimo o onome što nas okružuje i kako percipiramo svijet oko nas, na naše znanje, vjerovanja i emocije. Ona oslikava karakter i memorije pojedinca i zajednice, te tako omogućuje razumijevanje prošlosti, a kroz razumijevanje prošlosti zajednica se lakše suočava sa sadašnjošću i oblikuje svoju budućnost. Iako je kulturna baština nešto što nasljeđujemo i što učimo kroz život, ona je, dijelom, i stvar osobnog izbora. Tradicije se mogu prihvatiti ili odbiti, iako to ponekad nije jednostavno, i moguće je početi iznova u novoj okolini. S obzirom da kulturna baština spaja individualne i grupne potrebe, veza između identiteta i baštine ne odnosi se isključivo na zajednice, nacije ili regije, već i na pojedince. Kao što je bitan dio sadašnjosti i oblikuje budućnost, baština tako djeluje i na pojedinca, oblikujući njegov/njen osobni, obiteljski ili kulturni identitet.

Fokus ovog rada bit će suvremeni primjeri baštine i načini na koje se ona koristi za komuniciranje suvremenog identiteta u nekim dijelovima ljudske svakodnevice, od sporta do kreativne industrije. Prvim poglavljem rada dotaknut će se, i objasniti, baština i korištenje baštine danas, na primjerima u sportu, modnoj, filmskoj i glazbenoj industriji. Kako kreativna industrija, poput prethodno spomenutih, baštinu koristi kao inspiraciju i način komuniciranja

³ UNESCO; Information Document Glossary of World Heritage Terms. Paris, 1996.

⁴ Tonkin, S.; *Essay: What is heritage?*. URL: <https://www.environment.gov.au/system/files/pages/f4d5ba7d-e4eb-4ced-9c0e-104471634fbb/files/essay-whatisheritage-tonkin.pdf>; 2012.; pristup: 14.5.2020.

⁵Leary, Mark R., Price Tangney, June; *Handbook of Self and Identity*.

URL: https://dornsife.usc.edu/assets/sites/782/docs/handbook_of_self_and_identity_-_second_edition_-_ch_4_pp_69-104_38_pages.pdf; 2012; pristup: 14.5.2020

individualnog, često upravo takva interpretacija ima negativne posljedice za kulture određenih zajednica, posebice one čija je baština u pitanju. Stoga će se drugo poglavlje rada fokusirati upravo na te negativne posljedice, kroz suvremene primjere korištenja, iskorištavanja i prisvajanja baštine u sportu, te kreativnoj industriji.

1. Baština u suvremenom svijetu

S obzirom da je baština dio sadašnjosti i kao takva oblikuje budućnost, možemo je pronaći u gotovo svakom dijelu ljudskog života. Neki od primjera koji se znaju najčešće u svakodnevnom razgovoru o baštini posmenuti su vezani za arhitekturu, umjetnost, razne rituale i festivale, mitove, legende i vjerovanja.

Gotovo je teško povjerovati da netko nije čuo za impresivne građevine poput Notre Dame katedrale ili Taj Mahala, a još je teže vjerovati da danas postoji netko tko nikad nije čuo za Da Vincijevo najpoznatije djelo, slavnu Mona Lisu. Također, sedamnaesti ožujka svjetski je poznat po najvećem kulturnom i vjerskom slavlju, danu Svetog Patricka, i manifestacija je koja se slavi u više zemalja svijeta od bilo kojeg drugog državnog festivala. Iako se ne nalazi na UNESCO-voj listi svjetske baštine, proslava dana Sv. Patrika toliko je ustaljena, ne samo u irskoj kulturi već i diljem svijeta - čak i u zemljama u kojima ne nalazimo irske zajednice - da je, zapravo, idealan primjer onoga što će biti glavni fokus drugog dijela rada, a to je apropijacija ili prisvajanje baštine.

Uz nabrojene općenite primjere, baštinu možemo pronaći i na manje očekivanim mjestima, neka od kojih su gotovo neprimjetna, kao što je sport, suvremena modna, filmska i glazbena industrija.

1.1. Baština sporta

Kada se baština spominje u kontekstu sporta, jasno je da postoji duga i golema povijest koju je potrebno uzeti u obzir. Sport je oduvijek imao veliku ulogu u društvu, a ponekad zadobije i centralnu. Povijest sporta, lokacije i relikvije u mnogim se zemljama svijeta čuvaju i štiju, baš kao i mnoge druge vrste baštine. Kao neka od mjesta koja sjedinjuju zajednicu i stvaraju osjećaj povezanosti, sportski su tereni mjesta koja imaju posebnu važnost za društvo, a sport je često jedan od načina na koji izražavamo identitet.

Mnogo sportskih predmeta i mjesta tijekom godina postaju iznimno važni simboli za timove i igrače koji ih koriste, ali isto tako i za društvo općenito. Za neformalne navijače i one koji se ne smatraju strasnim obožavateljima, sportski stadioni mjesta su koja imaju mnoga značenja za lokalnu kulturu, dok za strastvene obožavatelje oni postaju svojevrsna hodočašća. To više nisu samo mjesta gdje se organiziraju utakmice, mečevi ili provode neke druge vrste sportskih događanja. Stadioni, sportski tereni i dvorane privlače stotine, čak i tisuće posjetitelja i postaju nešto više od obične travnate površine ili interijera. Oni postaju

mjesta gdje se dogodila neka povijesna utakmica koja se pamti desetljećima, mjesta gdje se može dotaknuti nešto gotovo sveto, vidjeti, čuti ili osjetiti više od onoga što to mjesto zapravo jeste, na prvi pogled⁶.

Naravno, najočiti primjer baštine sporta zasigurno su muzeji i sportske dvorane slavnih (engl. hall of fame), čija je glavna uloga upravo očuvanje određenog dijela sportske baštine. Takva mjesta koriste se ponajviše u svrhu turizma, slaveći sportaše, timove, menadžere ili vlasnike timova, bitne povijesne rekorde, postignuća ili mečeve. Jedno od popularnijih mjesta takve prirode je Dvorana slavnih u Evelethu, u Minnesoti, koji se smatra gradom gdje je rođen hokej, u čijoj se Dvorani slavnih i muzeju čuva stara oprema poznatih igrača, trofeji i nagrade, pa čak i primjeri poznatih zamboni vozila koja datiraju sve do 1908. godine.

No jedan dio sporta, iako malen i često zaboravljen, neizostavan je dio sportske baštine i upravo zbog svoje prepoznatljivosti nosi veliku ulogu, kako u sportu, tako i u samoj baštini. Sportske uniforme ili dresovi u timskim sportovima znače mnogo više od obične odjeće. Pomažu u raspoznavanju, kako na terenu tako i van njega, momčadima i igračima stvaraju dodatan osjećaj pripadnosti i zajedništva što su neke od temeljnih načela na kojima počivaju timski sportovi. Dresovi i sportske uniforme također su neizostavan dio “opreme” sportskih obožavatelja, koji svoju ljubav za određenu momčad, tim ili igrača često iskazuju upravo nošenjem onoga što se smatra bojama kluba ili momčadi. Na taj način mogu pokazati svoju potporu i iskazati poštovanje, i često se ta ljubav prenosi s jedne generacije na drugu, tako postajući još jedan dio baštine zajednice i pojedinaca.

Hrvatske “kockice” jedan su od poznatijih svjetskih dresova, simbol Vatrenih - hrvatske nogometne momčadi - i njenih navijača, kao što je, na primjer, i brazilska nogometna momčad poznata po svojim kulturnim žuto-plavim dresovima. Dresovi klubova američke košarkaške lige NBA toliko su popularni i cijenjeni da su kolekcioniri sportske opreme često spremni potrošiti i velike količine novaca samo kako bi dodali neki dres u svoju kolekciju. Za njih, to nije samo obična tkanina, već nešto što je nosio poznati košarkaš, nešto što je bilo dio neke legendarne utakmica ili pak nosi potpis legendarnog košarkaša. Kao takav, dotični dres je neprocjenjiv.

Primjeri, naravno, sežu dalje od boja i uzoraka dresova. Vrlo često su upravo momčadski grbovi i logotipovi ono po čemu svaki strastveni obožavatelj odmah može prepoznati momčad, kao kod grba francuske ili njemačke nogometne momčadi, čiji su pijetao

⁶ Ramshaw, G.; *Heritage and Sport: An Introduction*. Channel View Publications. 2019.

i orao svjetski poznati momčadski grbovi i samo još jedan izražaj baštine u sportu. Francuski je pijetao simbol Francuske i francuskog naroda, koji se proteže još iz doba Francuske revolucije kao glavni nacionalni simbol, dok je crni orao na dresu njemačke nogometne reprezentacije pojednostavljen prikaz grba Njemačke. Isti taj grb je ujedno i jedan od najstarijih grbova na svijetu i najstariji nacionalni simbol koji se danas koristi u Europi, a potječe još iz germanskih vremena, kada je bio prikaz veze s bogom Odinom i predstavljao je nepobjedivost.

Gotovo svaki grb na sportskim uniformama možemo datirati u određeno vrijeme u prošlosti i pripisati mu simboliku koja se možda godinama mijenjala, no srž je, u većini slučajeva, ostajala ista: jedinstvo i povezanost s državom, gradom ili pokrajinom koju taj grb na dresu ili u logotipu tima predstavlja.

U američkom nogometu i bejzbolu primjeri također sežu puno dalje od boje i uzorka dresova. Logotipovi ili grbovi timova često su od iznimnog značaja za baštinu, kako kluba tako i obožavatelja, poput grba bejzbol klubova Cleveland Indians i Washington Redskins (Sl.1).

Slika 1. Washington Redskins - povijest logotipa

Grb kluba Washington Redskins ostao je gotovo nepromijenjen od 1932. godine, a onaj koji se danas koristi inicijalno je nastao 1971. godine u bliskoj suradnji s poglavcima Indijanskih plemena, te je i tadašnji predsjednik Nacionalnog kongresa Američkih Indijanaca i plemena Blackfeet Nation, Walter "Blackie" Wetzel, u potpunosti podržao kreiranje istog. Obožavatelji kluba smatraju da upravo taj logo, kao i sam naziv kluba, sažima neke od vrijednosti koje poštuju i očekuju od igrača na terenu: čast, odanost, zajedništvo, poštovanje i hrabrost⁷.

Važno je napomenuti da, unatoč inicijalnoj potpori Indijanaca koja je postojala tijekom kreiranja naziva i logotipa kluba, danas se uz njega veže kontroverza, zbog pogrdnog naziva i logotipa koji, prema mnogima, nije prikaz poštovanja prema autohtonom stanovništvu, već iskorištavanje baštine. Ista kontroverza vezana je i uz klub Cleveland Indians, te će ova tematika biti detaljnije analizirana u drugom dijelu rada.

1.2. Baština u modi

Još od drevnih vremena, odjeća je jedan od temeljnih aspekata ljudskog identiteta i njegov vizualni izražaj. Drugim riječima, značenje odjeće nije samo važno u kontekstu pokrivanja tijela i zaštite od vremenskih prilika nego i izražavanja, prikazivanja društvenog, kulturnog ili financijskog statusa. Iako je nastala iz vrlo funkcionalnih okolnosti, odjeća i modni izražaj nešto su što je evoluiralo zajedno s ljudima i postalo temeljni dio identiteta, često pod utjecajem društvenih normi i promjena u društvu.

Odjeća ima mnogo bitnih značajki, ovisno o obliku, boji, materijalu izrade, dekoracijama i tehnikama veza, te svaka od tih značajki može biti izričaj identiteta, bilo da se radi o vjeri, etnicitetu, starosti, obrazovanju ili društvenom statusu. Odjećom se može prikazati ili sakriti informacije o sebi, ili pak stvoriti određenu sliku koja se želi projicirati u društvo, iskazujući tako dio svog identiteta. Ona više nije samo jedan od načina na koji se pokazuje pripadnost određenoj skupini ili društveni status, već je postala neizostavan dio osobnosti. Iako se čini kao tašta sitnica, odjeća ima važnije dužnosti od toga da nas samo čuva od hladnoće; ona mijenja naš pogled na svijet i pogled koji svijet ima na nas⁸.

Moda i odjeća su termini koji se često koriste kao sinonimi, no moda je više od same tkanine. Ona je estetski izražaj popularan u neko određeno vrijeme, na nekom mjestu ili u nekom specifičnom kontekstu, posebice kod odjeće, obuće, životnog stila, raznoraznih

⁷ *Redskins Facts*. URL: <http://www.redskinsfacts.com/>. pristup: 22.5.2020.

⁸ Woolf, V.; *Orlando: A Biography*. Hogarth Press.. 1928.

dodataka poput nakita, šminke, frizura i proporcija tijela⁹. Moda je sistem koji se bazira na povijesnom iskustvu i znanju sakupljenom kroz različite generacije¹⁰, brzo se razvija, adaptira se promjenama u društvu, iziskuje nove forme i često se mijenja. Ona varira s obzirom na dob, društveni status, generaciju i geografske lokacije, ali konstanta koja ima posebno velik utjecaj na modu zasigurno je baština.

Kao izražaj ljudske kreativnosti, kulturna baština često je bitan i naglašen dio mode i koristi se kao jedan od izvora inspiracije mnogih dizajnera i *brandova*. Dizajneri se okreću tradicijskim elementima, folkloru i nošnjama, te domorodačkoj kulturi, gdje pronalaze motive, uzorke i dizajnerske značajke koje mogu inkorporirati u svoje vlastite kreacije. Žive boje, stil izrade, motivi koji nose posebno značenje, sofisticirane vještine pletenja, bojanja i vezenja koje se prenose s generacije na generaciju samo su neke od stvari koje je moguće pronaći kod tradicijske odjeće poput nošnji i kostima, a koji su sve češće glavno nadahnuće za nove modne trendove.

Danas modni dizajneri često koriste neke od navedenih tradicijskih elemenata u svojim kreacijama, izražavajući na taj način ponos na svoju baštinu i povijesti. Barjis Chohan, porijeklom iz Pakistana, jedna je od poznatih dizajnera koji koriste tradicijske elemente svoje domovine i kulture. Kroz modernizaciju dizajna, njene kreacije istovremeno slave njenju i baštinu njene domovine, ali i stvaraju novi stil, blizak vremenu u kojem se nalazimo¹¹.

Slika 2. Barjis London Brand

⁹ Kaiser, S.; *Fashion and Cultural Studies*. Bloomsburry Visual Arts. 2019.

¹⁰ Calanca, D.; *Introductory Essay. Fashion and Cultural Heritage*. ZoneModa Journal. 2018. URL: <https://zmj.unibo.it/article/view/8420/8199>; pristup: 24.5.2020.

¹¹ Vezina, B.; *Curbing Cultural Appropriation in the Fashion Industry*, CIGI Paper. 2019. URL: <https://www.cigionline.org/publications/curbing-cultural-appropriation-fashion-industry>; pristup: 24.5.2020.

Njena modna linija *Barjis London* (Sl. 2.) nastala je kao skromna linija kvalitetnih tepiha te je, kroz 20 godina, postala jedna od svjetski poznatih i cijenjenih modnih linija ženske odjeće, šalova i jastuka. Njen stil često je opisan kao istočnjačka skromnost u kombinaciji sa zapadnjačkim motivima¹², a posebno je hvaljen zbog toga što ženama omogućuje da se i dalje odijevaju skromno i u skladu sa tradijom, ali sa stilom i u korak s vremenom.

Korejska dizajnerica Hwang Yi-seul, poznatija kao Dew Hwang, u potpunosti je rekreirala tradicionalnu korejsku haljinu naziva *hanbok* (Sl. 3.), a svoju modnu liniju nazvala je *Leesle*, prema ljudima koji su radili tradicionalne korejske haljine¹³. Na ovaj način pokazala je povijest haljine i jedan bitan dio tradicije, a ujedno je unijela dijelove haljine u svakidašnjicu, spojivši moderno i tradiciju (Sl. 4.).

Slika 3. Tradicionalna *hanbok* haljina

Slika 4. Redizajn *hanbok* haljine dizajnerice Dew Hwang

¹² *Speakers Corner*. 2019. URL: <https://www.speakerscorner.co.uk/speaker/barjis-chohan>; pristup: 25.5.2020.

¹³ Morfin, M.; *9 Extraordinary Fashion Designers Reinventing Traditional Dress*. 2017. URL: <https://theculturetrip.com/asia/india/articles/9-extraordinary-fashion-designers-reinventing-traditional-dress/>; pristup 25.5.2020.

Jotaro Saito, poznati japanski dizajner, na sličan je način “modernizirao” *kimono*, tradicionalnu japansku haljinu nalik ogrtaču, koja se danas obično nosi samo u posebnim i svečanim prilikama. Saito je kreirao novu liniju kimona, koristeći tradicionalne tehnike, tako što je dodao uzorkom-bogate tkanine u raznim smionim ali neutralnim bojama, stvarajući novi, moderan zaokret u pogledu na tradiciju¹⁴. Na taj način došlo je do miješanja tradicije i suvremenosti, a korištenjem baštine stvoren je novi identitet, suvremen ali protkan baštinom.

Bethany Yellowtail još je jedan primjer dizajnera koji se u svom stvaranju okreću baštini i pronalaze ne samo inspiraciju već i cijeli poziv upravo u onome što je iznimno bitan dio njihovog života. U radu se koristi elementima svojeg indijanskog podrijetla kao dio modnog izričaja¹⁵. No ono je i više od mode jer dizajn odražava njene korijene iz plemena Crow i Northern Cheyenne, kao i korijene svih suradnika s kojima je radila na kreiranju svoje modne kolekcije koja je vidno prepuna indijanske povijesti i utjecaja (Sl. 5 i 6.). Baština je više od modnog utjecaja ili inspiracije, što je jasno vidljivo u radu dizajnera koji koriste vlastitu baštinu kao izvor svog modnog stvaralštva. Za njih to nisu dizajnerske tehnike, različiti uzorci ili boje pomiješane na neke nove, suvremene načine, već su osobno iskustvo, rad koji su gledali i učili odmalena, obiteljske i rodbinske tradicije. Znanje koje im je prenešeno, potpuno neprimjetno ili na neki poseban, gotovo ritualni ili sveti način. Riječima same Yellowtail, oni su odraz predaka¹⁶.

Slike 5 i 6. Dio kolekcije Bethany Yellowtail

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Cheney-Rice, Z.; *Stunning Images Show How Native American Fashion Looks Without Cultural Appropriation*. 2015. URL: <https://www.mic.com/articles/118150/stunning-images-show-how-american-indian-fashion-looks-without-cultural-appropriation>; pristup: 28.5.2020.

¹⁶ Ibid.

Nažalost, u modi također nalazimo kontroverzne primjere korištenja baštine. Često velike modne kuće u potpunosti ignoriraju baštinsko značenje, ili dizajneri, u želji da stvore nešto potpuno novo, a inspirirani nečim tradicijskim, stvaraju suprotan efekt. Umjesto poštivanja i slavljenja baštine, dolazi do aproprijacije, to jest, prisvajanja baštine. Isto će, također, biti detaljnije analizirano u drugom dijelu rada.

1.3. Baština u filmu i glazbi

Veza filmske i glazbene industrije s baštinom je iznimno kompleksna i dinamična. Glazba i film uvelike utječu na svoje potrošače, no također su temeljni dio kulturne baštine tih istih potrošača, ali i proizvod koji proizlazi iz kulturne baštine. Filmovi su često odraz društva, poput ogledala koje prikazuje određene trenutke u društvu, pokrete, stavove i uvjerenja, dok je glazba način ekspresije usko povezan s baštinom i prisutan još od drevnih vremena.

1.3.1. Film

Kada se govori o baštini u kontekstu filmske industrije, potrebno je naglasiti da se ona konstantno mijenja. Iako su neke ideologije svojevremeno bile izuzetno popularne, s vremenom su ili izgubile popularnost ili postale nešto sasvim drugo. Filmovi nastali u kasnim 40-im i 50-im godinama 20. st. bili su idealan prikaz tadašnjeg konzervativnog društva, no s pojavom mlađih, progresivnih generacija, mijenjali su se i filmovi. Ono što je možda bilo potisnuto, zabranjeno ili ono o čemu se nije govorilo, s vremenom je postalo uobičajeno, ovisno o tome kako su se mijenjala uvjerenja i stavovi društva. S promjenom kulture i kulturne baštine, promijenio se i način snimanja filmova, ono što se u njima prikazivalo, način prikazivanja, ali i publika.

Američki vesterni savršeno predstavljaju prethodno spomenut odnos baštine i filma. Nastali su kao prikaz onoga što bi Amerika trebala biti, *zemlja slobodnih i dom hrabrih*¹⁷, i njihova je tematika gotovo uvijek ista: radnja se odvija nekada u drugoj polovici 19. stoljeća, u zapadnim Sjedinjenim Američkim Državama, poznatijim kao Stari ili Divlji Zapad, a u centru filma je uvijek kauboj ili revolveraš na konju¹⁸, snažan, hrabar, odličan strijelac i,

¹⁷ Blumberg, N.; *The Star-Spangled Banner*. Encyclopædia Britannica. 2019.

¹⁸ Newman, K. *Wild West Movies or, How the West was found, won, lost, lied about, filmed, and forgotten*. Bloomsbury. 1990.

prema moralnim vrijednostima, okosnica svakog “dobrog” Amerikanca. Njegova se priča isprepliće sa jednim ili nekoliko tipičnih vestern motiva, poput izgradnje željeznice, težak život rančera koji se svakodnevno susreću s kradljivcima stoke i brane svoj dom, odmetničke bande ili lovci na glave, a likovi koji se uvijek ponavljaju u vesternima su sami kauboji, odmetnici i banditi, farmeri i rančeri, Španjolci ili Meksikanci i naravno, Indijanci. Kroz rano 20. stoljeće bili su najpopularniji filmski žanr u Hollywoodu, a inspiraciju crpe iz kulturoloških simbola koji se vežu s baštinom SAD-a.

No danas se često postavlja pitanje koliko su vesterni vjerodostojan prikaz baštine tadašnjih Sjedinjenih Američkih Država, s obzirom na to da, suprotno onome što vesterni prikazuju, Amerika je u drugoj polovici 19. stoljeća izgledala mnogo drugačije. Sukladno tome, dolazi se i do pitanja koliko je autentičan identitet koji je nastao na temelju baštine prikazane u vesternima, i radi li se o autentičnosti te baštini ili o njezinoj iskrivljenoj aproprijaciji.

Baštinu možemo pronaći i u drugim filmskim žanrovima, preko povijesnih do akcijskih i filmova fantastike poput *Mumije* (Sl. 7.) ili *Indiane Jonesa*, koji često koriste baštinske elemente određenih kultura kako bi radnju smjestili u neki egzotičan, drugačiji prostor, prepun mitova i drevnih vjerovanja, pa do običnih romantičnih komedija koje se baziraju na prikazu druge kulture, poput filma *Obiteljska čast*, kroz koji se upoznaje kinesko-američka kultura. Čak i filmovi znanstvene fantastike često koriste baštinske elemente, od drevnih narodnih običaja i mitova, do arhitekture i geografskih lokacija.

Slika 7. Isječak iz filma *Mumija 2*, s prikazom drevnog Egipta

Disney filmovi također su dio filmske industrije koji često koristi baštinu kako bi stvorili fantastičnu animiranu priču, te ujedno i svojim gledateljima približili neki drugi

svijet. Veliki naslovi poput Moane, Pocahontas, Aladdina, Mulan ili Herculesa primjeri su u kojima se Disney okreće baštini i ista je neizostavan dio filma. Ne samo da se radnja filmova odvija na animiranim geografskim lokacijama naroda koje predstavljaju, već su ovi naslovi prožeti baštinom tih naroda, što je moguće vidjeti u animaciji, glazbi i referencama na kulturu naroda.

Kroz radnju *Herculesa* gledatelji upoznaju antičku Grčku, njenu arhitekturu i poznate lokacije, ali i tadašnji panteon, mitove, narodne običaje i kulturu. Pocahontas je bio prvi Disneyjev film stvoren na temelju stvarne osobe, i svojevremeno iznimno revolucionaran s obzirom da se radilo o ženi koja pripada indijanskom plemenu¹⁹, koja se i danas smatra jednom od heroja indijanskih plemena i rezervata. Iako se i dalje vode rasprave o tome koliko je dobra Disney zapravo postigao stvaranjem ovog filma s obzirom na velik broj netočnih povijesnih činjenica i rasne konotacije vezane uz film, nedvojbeno je činjenica da je baština neizostavan i temeljni dio filma. Iako relativno noviji film, Moana je još jedan prikaz načina na koji Disney koristi baštinu kao inspiraciju. Moana je film koji prikazuje polinezijsku kulturu i drevne običaje, a kroz animaciju filma upoznaje se narod Polinezije, njihove tradicije koje se prenose s generacije na generaciju, stil odijevanja, arhitektura i način života, te njihova glazba. No iako su za snimanje glazbe u filmu zaposleni polinezijski skladatelji, i u filmu je moguće čuti motive njihove tradicijske glazbe, oni su samo dio zapadnjačke glazbe, karakteristične za Disneyjeve filmove. Isto je jedan od glavnih razloga zašto je film oštro kritiziran, te će ova tema također biti detaljnije obrađena u drugom dijelu rada.

1.3.2. Glazba

Glazbu je moguće pronaći u svakoj poznatoj kulturi i religiji, prošlim ili sadašnjim, a razlike su samo u mjestu i vremenu. S obzirom da čak i najizoliranija plemena na svijetu imaju neku formu glazbe kao dio svoje kulture, jedini logičan zaključak je da je glazba postojala prije nego što se prva ljudska populacija proširila po cijelom svijetu²⁰. Na glazbu nekog naroda utječu mnogi aspekti, od društvenih i ekonomskih prilika i iskustava, klime, pristupačnosti tehnologije i religijskih vjerovanja. Emocije i koncepti koje se izražavaju kroz glazbu variraju od regije do regije i razlikuju se ovisno o vremenskim periodima u kojima je glazba nastala. Glazba je postala dio kolektivnog sjećanja i više nije samo još jedan izvor zabave, već je uvelike ukorijenjena u ljudsku svakodnevicu i pojedincima je nešto uz što vežu

¹⁹ Bodenner, C. *Does Disney's Pocahontas Do More Harm Than Good?*. The Atlantic. 2015. URL: <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2015/06/pocahontas-feminism/397190/>; pristup: 4.6.2020.

²⁰ Wallin, N.L.; Brown, S.; Merker, B.; *The Origins of Music*. Cambridge: MIT Press. 2001

svoja iskustva i emocije. Na njezinu važnost za kolektivno sjećanje, ukazuju stotine tisuća ljudi koji su se okupili kako bi zajedno odali počast i oplakali smrt svjetski poznatih glazbenika poput Kurta Cobaina, Johna Lennona ili Amy Winehouse, što je za njih bio velik osobni gubitak.

Da je glazba neprocjenjivo važan dio baštine govori činjenica da se u gotovo dvije trećine elemenata koji se nalaze na UNESCO-ovom popisu nematerijalne baštine iz 2018. godine, glazba spominje kao sastavni dio. Bilo da se radi o plesnim ritualima, o pjevanju i plesu, određenom žanru glazbe ili instrumentu, glazba je bitan dio nematerijalne kulturne baštine na zemlji²¹. No bez baštine ne bi bilo glazbe, s obzirom da je ona samo jedan od mnogih dijelova baštine i nastaje kao još jedna vrsta ekspresije ljudskih iskustava i ideja, vjerovanja, običaja i emocija. Ritualni i slavljani često su potkrijepljena glazbom specifičnom za te prigode, poput pjesama koje prate rođendanska slavlja ili određenih melodija koje su sastavni dio pogrebnih procesa i variraju od kulture do kulture. Glazba je dinamičan i promjenjiv izraz kulture gdje umjetnici posuđuju, interpretiraju, analiziraju i obnavljaju izvore svoje inspiracije, oplemenjujući kulturni identitet društva, no s obzirom na prirodu glazbe kao umjetnosti koja je, neizbježno, uvijek pod utjecajem prethodno skladanih djela, gotovo je nemoguće pronaći dio glazbe koji je nastao bez ikakvih vanjskih utjecaja, baštinskih ili glazbenih.

Danas glazbenici pronalaze inspiraciju posvuda, a utjecaj baštine na njihov rad moguće je vidjeti u fragmentima njihovog stvaralaštva. Baština se ponekad nalazi u stihovima, koji mogu biti sve, od suvremenih komentara do prisjećanja na neka druga vremena, slavljenja određenih pokreta, vjerovanja i stavova ili, jednostavno, odavanje počasti nekom drugom umjetniku, drugoj kulturi, žanru. Baštinu je moguće pronaći i u raznim melodijskim pokretima koji proizlaze iz drugih kultura, pod utjecajem su različitih žanrova, regija ili su dio glazbe koja vremenski pripada negdje u prošlosti. Možda se radi o manjem pokretu, nekoliko nota koje podsjećaju na neki određeni stil ili razdoblje, na neko određeno mjesto ili imaju specifičan prizvuk, a možda je riječ o cijeloj strofi koja, na prvo slušanje, zvuči identično kao neka druga pjesma ili skladba. Utjecaj baštine može se pronaći i u glazbenim spotovima glazbenika, koji su često od iznimne važnosti za njihovu diskografiju, kao i u njihovom osobnom stilu i ponašanju.

²¹ Inawat, R. J.; *Music as Cultural Heritage: Analysis of the Means of Preventing the Exploitation of Intangible Cultural Heritage*; URL: <https://repository.jmls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1350&context=ripl>; 2015; pristup: 4.6.2020.

Utjecaj baštine varira od glazbenika do glazbenika i od žanra do žanra, a mijenja se shodno promjenama u društvu i kulturi. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća rock bendovi poput Led Zeppelina su gotovo svu svoju inspiraciju pronalazili u blues i soul glazbi i baštini koju su za sobom ostavila velika imena bluesa poput Muddy Waters, Skip James, Howlin' Wolf i Jerry Lee Lewis. S druge strane, pak, Beatlesi su svoju inspiraciju pronašli u rock glazbenicima prve ere klasičnog rock n' rolla pedesetih, poput Elvisa, Chucka Berryja, Carla Perkinsa i mnogih drugih. Današnja glazbena scena također pronalaze inspiraciju u žanrovima koji su joj prethodili, od bluesa, soula, jazza pa sve do rocka, metala i mnogih drugih žanrova, kao i tradicijske glazbe mnogih kultura, posebice onih čiji je zvuk moguće opisati kao orijentalan i egzotičan, poput tradicionalnih melodija Bliskog Istoka.

Međutim, postoji granica između pronalaženja inspiracije u baštini, posebice neke druge kulture, i apropijacije baštine i često je ta granica iznimno tanka i teška za prepoznati. Drugi dio rada fokusirat će se više na tu granicu u glazbi, kao i u ostalim, prethodno navedenim primjerima.

2. Aproprijacija kulturne baštine

Kada se baština danas spominje u kontekstu komuniciranja modernog identiteta, često se postavlja pitanje koja je razlika između očuvanja i aproprijacije, s obzirom da između ova dva pojma postoji vrlo tanka granica koju je ponekad teško prepoznati, a upravo ta granica je ono što znatno mijenja način na koji se identitet komunicira, ovisno o tome kako se baština koristi.

Što je uopće aproprijacija baštine?

Općenito govoreći, kulturna aproprijacija ili prisvajanje je uzimanje ili korištenje kulturnih proizvoda “kulturnih *insidera*” od strane “kulturnih *outsidera*,”²² to jest, usvajanje elementa ili elemenata jedne kulture od strane druge kulture²³. Ti kulturni proizvodi mogu biti bilo što, od priča, motiva, artefakata, do umjetnosti, tradicije, znanja i vjerovanja koja se stoljećima prenose s generacije na generaciju. Sam po sebi ovaj koncept ne zvuči loše, no problem nastaje kada dominantna kultura prisvaja elemente manjinske kulture, što se znatno razlikuje od ostalih formi kulturne razmjene. Kada dominantna kultura kopira elemente manjinske kulture, ti elementi se tada koriste van njihovog izvornog konteksta, a u većini slučajeva i protiv želja kulture iz koje elementi potječu²⁴, što nerijetko rezultira iskorištavanjem vjerskih i kulturnih tradicija, simbola, jezika, mode i glazbe manjinske kulture. Kod kulturne aproprijacije baštine događa se promjena i izobličenje izvornog značenja kulturnih elemenata manjinske kulture, a u najgorem slučaju, i gubitak tog značenja, kada se oni uklone iz izvornog konteksta. To dovodi do nepoštivanja, pa čak i oskrnjivanja baštine, s obzirom na to da za manjinsku kulturu ti elementi mogu imati duboko značenje, dok ih dominantna kultura koja vrši aproprijaciju svodi na ništa više od nečeg egzotičnog i stranog. Riječima Kjerstina Johnsona, „kada dođe do kulturne aproprijacije, ona kultura koja prisvaja ili imitira, ali nije iskusila opresiju koju manjinska kultura dobro poznaje, privremeno preuzima ulogu onog egzotičnog, bez diskriminacije i opresije koja prati manjinsku kulturu“²⁵.

²² Young, J.O.; *Profound Offense and Cultural Appropriation*. The Journal of Aesthetics and Art Criticism. 2005.

²³ Metcalfe, J.; *Native Americans know that cultural misappropriation is a land of darkness*. The Guardian. 2012. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/may/18/native-americans-cultural-misappropriation>, pristup 12.6.2020.

²⁴ Caceda, E.; *Our cultures are not your costumes*. Sydney Morning Herald. 2014. URL: <https://www.smh.com.au/opinion/our-cultures-are-not-your-costumes-20141114-11mvp4.html>, pristup 12.6.2020.

²⁵ Johnson, K.; *Don't Mess Up When You Dress Up: Cultural Appropriation and Costumes*. Bitch Magazine. 2011. URL: <https://www.bitchmedia.org/post/costume-cultural-appropriation>; pristup 12.6.2020.

S obzirom da se kulturna apropijacija može odnositi na bilo koji dio kulturne baštine, pitanja i diskusije o tome vode se u širokom spektru, od umjetnosti i religije, do sporta i tehnologije. Nerijetko se uz problematiku apropijacije spominju i rasna pitanja, poput rasprava o podrijetlu bluesa ili hip hop glazbe. Do kulturne apropijacije baštine može doći i u kulturnim grupama neovisno o rasi, poput ljudi s određenom vrstom invaliditeta, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, pripadnici određene²⁶.

Bez obzira na kontekst u kojem se javlja, kulturna apropijacija baštine je rezultat duge povijesti društvene nejednakosti između dviju kultura. No uzevši u obzir ova saznanja, dolazi se do problema koji je danas sveprisutan, a tiče se upravo baštine i načina na koji se baštinski elementi koriste za komuniciranje modernog identiteta. Ako je apropijacija baštine gotovo pa neizbježna, kako onda koristiti baštinske elemente u kreativnoj ekspresiji i izražavanju identiteta? I, na kraju krajeva, smijemo li i koje elemente zapravo koristiti?

2.1. Sport i apropijacija baštine

Sport se kroz povijest razvijao sukladno društvu, mijenjao se i prilagođavao, no jedan čimbenik sporta prisutan je od samih početaka: kao izraz identiteta, sport oduvijek koristi baštinske elemente, te budi dubok osjećaj ponosa, često nacionalnog, i dio je kulture koji uživa golemu podršku i popularnost.

No kao što je navedeno u prvom dijelu rada, elementi baštine prisutni u sportu nisu uvijek isključivo izvor ponosa za sve. Za neke obožavatelje mogu biti simbol svega onoga što je dio njihovog identiteta, dok su za druge često bolan podsjetnik na dugu i tešku povijest. U sportu danas postoji mnogo primjera koji ukazuju na prethodno spomenutu tanku granicu između poštivanja i apropijacije baštine, no u ovoj analizi fokus će se zadržati na primjerima nekolicine sportskih momčadi SAD-a, primarno bejzbol i ragbi momčadi. Bitno je napomenuti da, iako je ovdje fokus isključivo na ova dva sporta, američka sportska scena je danas jedan od najistaknutijih primjera kontroverzi vezanih upravo uz apropijaciju baštine.

Kulturna baština američkih Indijanaca, u formi ikonografije i termina, dio je bejzbol i ragbi kulture SAD-a, a seže do samih začetaka nekih od najpoznatijih momčadi, poput ragbi momčadi Washington Redskins, te bejzbol momčadi Cleveland Indians i Atlanta Braves.

Washington Redskinsi su momčad uz čiji je logo i naziv povezana najveća kontroverza upravo zato što je termin “redskin” (hrv. crvenokožac) pogrdan, rasistički i

²⁶ Matthes, E. *Cultural Appropriation Without Cultural Essentialism?*. Social Theory and Practice. 2016. URL: www.jstor.org/stable/24871347; pristup 12.6.2020.

zastarjeo naziv za Sjevernoameričke Indijance. Činjenica da ova momčad predstavlja glavni grad nacije čini ovu situaciju još gorom i razlog je zašto upravo ova kontroverzna momčad dobiva toliko medijske pažnje kada se govori o aroprijaciji baštine.

Slika 8. Fanovi Washington Redskinsa nose tradicionalne indijanske perjanice

Porijeklo termina “redskin” seže do kolonijalne ere i dokumentacija iz tog doba upućuje da su američki Indijanci sami počeli koristiti termin “red” ili “crven” u ranim pokušajima diplomacije sa europskim doseljenicima, koji su sebe nazivali bijelima, a svoje robove crnima²⁷, iako je odabir crvene boje najvjerojatnije bio vezan u kulturološke asocijacije, a ne boju kože. Iako porijeklo termina “redskin” ni danas nije u potpunosti jasno, neupitno je da nosi negativne konotacije i, za američke Indijance, dio je teške baštine. Pristalice tima (Sl. 8.) koji su protiv promjene imena često se pozivaju upravo na prethodno spomenutu dokumentaciju iz kolonijalnog doba i na rad Ivesa Goddarda, u kojem autor tvrdi da je termin “redskin” bio izravan prijevod riječi koje su Indijanci koristili u opisu sebe samih, te da je, u svom inicijalnom značenju, naziv bio dobroćudan²⁸. No i sam Goddard je kasnije priznao da nije moguće potvrditi da je taj prijevod bio ispravan. Upravo takav naziv kluba, u kombinaciji s logom koji prikazuje američkog Indijanca i perje, razlog je zašto mnogi smatraju da je ovakav

²⁷ Shoemaker, N.; *How Indians Got To Be Red*. The American Historical Review. 1997. URL: www.jstor.org/stable/2171504; pristup 14.6.2020.

²⁸ Goddard, I.; *I AM A RED-SKIN: The Adoption of Native American Expression*. European Review of Native American Studies. 2005. URL: <https://repository.si.edu/handle/10088/31970>; pristup: 14.6.2020.

primjer aproprijacije baštine nešto nedopustivo te zahtijevaju promjena naziva. Kontroverza oko naziva kluba traje i dalje te je porasla do te razine da poznati svjetski mega-brandovi poput Nike-a i FedEx-a povlače svoje proizvode sa imenom Redskinsa i prijete raskidom sponzorstava, ako ime i dalje ostane nepromijenjeno.

Slika 9. Karikatura Lalo Alcaraza koja prikazuje aproprijaciju baštine američkih Indijanaca

U slučaju Cleveland Indiansa i Atlanta Bravesa, kontroverza oko naziva nije toliko razvikana, ali i dalje postoji (Sl. 9.). Unatoč protestima koji su započeli sedamdesetih godina prošlog stoljeća, te činjenici da je čak 115 profesionalnih organizacija koje se bore za građanska prava uključeno i javno pruža podršku američkim Indijancima, predstavnici i čelnništvo kluba Cleveland Indians i dalje nemaju namjeru promijeniti naziv kluba. Prema njima je naziv kluba zapravo neka vrsta odavanja počasti Louisu Sockalexisu, američkom Indijancu koji je igrao za klub u kasnom 19. stoljeću²⁹. No za razliku od Washington Redskinsa, Indijanci su, ponukani učestalim protestima, početkom 2014. godine promijenili logo momčadi, zamjenivši poznati lik *poglavice Wahoo* (Sl. 10.) slovom C. Logo je nastao 1947. godine, a nacrtao ga je tada sedamnaestogodišnji Walter Goldbach, koji je do svoje smrti tvrdio da logo nikada nije bio aproprijacija baštine i da nije imao namjeru nikoga uvrijediti. Logo je promijenjen 1951. godine u ono što je postojalo do 2014. kada je postao dio prošlosti, ali povijest karikature na temelju koje je nastao *poglavica Wahoo* je zapravo

²⁹ Staurowsky, E.J.; *An Act of Honor Or Exploitation? The Cleveland Indians' Use of the Louis Francis Sockalexis Story*. *Sociology of Sport journal*. 1998. URL: <https://doi.org/10.1123%2Fssj.15.4.299>; pristup 15.6.2020.

počela petnaestak godina ranije, kada je Fred George Reinert 1932. nacrtao karikaturu (Sl. 11.) koja će idućih trideset godina biti poznata kao “Mali Indijanac”³⁰.

Slika 10. Logo kluba Cleveland Indians

Slika 11. Isječak Reinertova stripa; karikatura *Malog Indijanca*

Ta karikatura, kao i mnoge druge slične njoj, tipičan su primjer stereotipnog prikaza američkih Indijanaca u stripovima i crtanim filmovima. Iako logo Indijansa nije imao nikakve veze sa Reinertovom karikaturom, jasno je vidljiv utjecaj rasnih stereotipa, posebno kada uzmemo u obzir da je logo kluba nastao petnaest godina nakon nastanka karikature.

Atlanta Braves je klub koji se ne spominje često kada je riječ o aproprijaciji baštine američkih Indijanaca u sportu, međutim i taj klub ima dugu povijest korištenja njihovih simbola, rituala i glazbe. Bravesi su logo kluba promijenili nekoliko puta, s obzirom da je isti prvotno prikazivao američkog Indijanca s perjanicom, koji je kasnije promijenjen u Indijanca sa stilom frizure zvanom “mohawk” i perom u kosi. No Bravesi su, zapravo, poznati po manifestaciji “tomahawk chop”, koja je tip sportskog slavlja, nastalog na Sveučilištu savezne države Floride osamdesetih godina prošlog stoljeća. Radi se kratkom slavlju, dugom svega nekoliko minuta, ali prepunom simbola iz indijanske baštine, od samog naziva do pokreta, značenja tih pokreta, pa i do glazbe koja je sastavni dio slavlja. Slavi se tako što se cijela ruka pomiče naprijed-nazad s otvorenim dlanom, imitirajući cijepanje tomahawkom, koje zapravo predstavlja Indijanca koji tomahawkom skalpira svoje neprijatelje, dok u pozadini trešti ritmično bubnjanje popraćeno indijanskim pjevanjem³¹. Ne samo da je ovo groteskan primjer

³⁰ Ricca, B.; *The Secret History of Chief Wahoo*. BELT Magazine. 2014. URL: <https://beltmag.com/secret-history-chief-wahoo/>; pristup: 15.6.2020.

³¹ Anderson, L.V.; *Origins of the tomahawk chop: Scott Brown's staffers mocking Elizabeth Warren are continuing a long tradition*. Slate.com. 2012. URL: <https://slate.com/news-and-politics/2012/09/origins-of-the->

prisvajanja indijanske baštine i korištenja simbola čije se izvorno značenje sada u potpunosti izgubilo, već je primjer rasizma i rasnih stereotipa koji se i danas mogu čuti i vidjeti na terenu Atlanta Bravesa. Cijelo slavlje su osudila indijanska plemena Cherokee i Muscogee (Creek) koja su nekada živjela na tom području, te ovu tradiciju smatraju neprikladnom i uvredljivom. Nažalost, tradicija i dalje živi i teško je iskorijeniti je, unatoč neslaganju indijanskih plemena i osudi od strane organizacija koje se bore za građanska prava.

Za većinu sportskih obožavatelja, posebice prethodno spomenutih klubova, primjeri poput ovih daleko su od aroprijacije baštine. Dapače, za njih je ovakav prikaz indijanske baštine, njihovih motiva, simbola i običaja, zapravo slavlje sveukupne baštine SAD-a, i u tome ne vide ništa krivo. Velika većina njih je na tim prikazima odrasla, dio su njihovog identiteta kao pojedinca i kao članova zajednice i, ne uzimajući u obzir što zapravo takvo “svojtatanje” i prikaz baštine znači za one kome ona zaista pripada, oni su ti koji omogućuju da se aroprijacija nastavlja.

Pomaci u pravom smjeru rade se svakodnevno i sve je manje primjera poput ovih. No za one čija se baština na ovakav način iskrivljuje i koji moraju svakodnevno biti suočeni sa izobličnim prikazom onoga što je temeljni dio njih, ti pomaci, koliko god dobri, su zapravo još uvijek premali.

2.2. Moda i aroprijacija baštine

Moda je danas sve češće tema rasprava i polemika vezanih uz izvore inspiracije dizajnera i modnih kuća. Naravno, gotovo je nemoguće izmisliti nešto novo danas, s obzirom da se svo kreativno stvaralaštvo, uključujući i dizajn, temelji na onome što je već stvoreno i što već postoji. Baština je jedan od tih izvora inspiracije i vrlo često mogu se pronaći elementi kulturne baštine neke određene skupine u modnom izričaju pojedinih modnih kuća ili novoj kolekciji pojedinog dizajnera, koji služe kao predložak za novo stvaralaštvo, identitet koji će tek biti stvoren.

Vrlo često dizajneri i modne kuće koriste elemente baštine, tvrdeći kako je to najizražajniji način odavanja počasti kulturi čiju su baštinu “posudili”.³² No je li to zaista

[tomahawk-chop-scott-browns-staffers-mocking-elizabeth-warren-are-continuing-a-long-tradition.html](https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2014/05/cultural-appropriation-in-fashion-stop-talking-about-it/370826/); pristup: 15.6.2020.

³² Pham, M.T.; *Why We Should Stop Talking About Cultural Appropriation*. TheAtlantic.com. 2014. URL: <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2014/05/cultural-appropriation-in-fashion-stop-talking-about-it/370826/>; pristup: 22.6.2020.

odavanje počasti? Prema mnogim kritičarima, nije, već se smatra da se ovdje zapravo radi o aproprijaciji kulturne baštine. Pojavom modnih trendova koji koriste baštinske elemente neke kulture, a vrlo često se radi o nekoj domorodačkoj kulturi poput Indijanaca ili Aboridžina, dolazi do komercijalizacije kulturne baštine³³. Na taj način se smanjuje vrijednost baštine i, ono što je kulturi čija se baština koristi možda neprocjenjivo, za ostatak svijeta postaje samo još jedna vrsta modnog izričaja.

Međutim, aproprijacija kulturne baštine u modi nije novitet. To je nešto što se proteže kroz povijest, ali je tek u novije vrijeme dobilo ime. Ovaj fenomen možemo pronaći već i u 17. stoljeću, kada su engleska i francuska aristokracija u modu donijele muško svečano odijelo, koje je zapravo izvorno nastalo kao dio tradicionalne odjeće Istočne Europe i islamskih zemalja. Do 19. stoljeća je fascinacija aristokracije bila na istočno-europskoj i islamskoj odjeći, no kroz 19. stoljeće je fokus prešao na azijsku kulturu. Turbani su postali tipičan modni dodatak u kućama engleske aristokracije, a u Viktorijansko doba su nastale *kape za pušače*, na primjeru islamskog feza, koje su muškarci nosili kako im kosa ne bi poprimila miris dima, dok su žene nosile haljine orijentalnog stila inspirirane japanskim kimonom³⁴. U isto vrijeme u SAD-u je, nakon Građanskog rata, meksički šešir ili sombrero adaptiran u kaubojske šešire kakve znamo danas.

Danas je aproprijacija baštine čest problem, iako velik broj dizajnera, a posebice velike modne kuće, nerijetko tvrde da nije riječ o aproprijaciji već o odavanju počasti. No uzmimo za primjer baštinu američkih indijanskih plemena, koja je nebrojeno puta bila dio modnih pisti ili kolekcije nekog dizajnera. Modna kuća Victoria's Secret je 2012. godine organizirala modnu reviju u kojoj je Karlie Kloss, poznata američka manekenka, nosila imitaciju indijanske perjanice (Sl. 12.).

³³ *Is Cultural Appropriation in Fashion Offensive? Part – II*. UniversityTimes.com. 2013.
URL: <http://www.universitytimes.ie/2013/11/is-cultural-appropriation-in-fashion-offensive-part-ii/>; pristup: 22.6.2020.

³⁴ Cliffe, S.; *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. Bloomsbury Academic. 2017.

Slika 12. Karlie Kloss sa indijanskom perjanicom, Victoria's Secret fashion show 2012.

Nakon što su prve fotografije revije izašle u javnost, pleme Navaho je odmah reagiralo, nazvavši ovakav odnos prema baštini ismijavanjem³⁵. Adrienne Keene, poznata aktivistica i akademik iz plemena Cherokee, osvrnula se na ovaj događaj u članku koji je izašao u New York Timesu, rekavši da:

za indijanske zajednice koje nose takve perjanice one znače puno više od ukrasa za glavu. One su znak poštovanja, moći i odgovornosti i da moraju biti zaslužene. One su poklon za vođu kojem zajednica vjeruje i kada postanu jeftini modni artikl koji bilo tko može kupiti i nositi kada god želi, izvorno značenje nestaje. To je nepoštivanje baštine i izvornog značenja, i samo još jedan podsjetnik da se njihova kultura i dalje gleda kao dio prošlosti, kao nešto nevažno u modernom društvu i nedostojno poštovanja³⁶.

Još jedan primjer aproprijacije baštine je i *bindi*, obojena točka koja se nosi nasred čela i koja je proizašla s indijskog potkontinenta. Danas se nosi u Indiji, ali i mnogim drugim zemljama gdje žive hindusi, poput Pakistana, Bangladeša, Nepala, Butana i Šri Lanke. Bindi se mogu vidjeti i zemljama sjevernoistočne Azije, poput Singapura i Burme. Za hinduse ona nosi religijsko značenje, te vjeruju, poput budista i džainista, da je bindi prikaz trećeg oka,

³⁵ Victoria's Secret apologizes for using headdress. Usatoday.com. 2012. URL: <https://eu.usatoday.com/story/life/people/2012/11/12/victorias-secret-apologizes-for-use-of-headdress/1701413/>; pristup: 23.6.2020.

³⁶ Keene, A.; *The Benefits of Cultural Sharing are Usually One-Sided*. The New York Times. 2015. URL: <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2015/08/04/whose-culture-is-it-anyhow/the-benefits-of-cultural-sharing-are-usually-one-sided>; pristup: 23.6.2020.

koje ima iznimno spiritualno značenje za ove zajednice. Danas se bindi može vidjeti kao modni dodatak (Sl. 13.) koji se nosi na raznim glazbenim festivalima, ali je i čest modni izbor poznatih zvijezda, poput Madonne, Kylie i Kendall Jenner, te Selene Gomez. Iako je Rajan Zed, poznati hindu vođa izjavio da bindi ima značajno religijsko značenje i ne bi se trebala nositi kao modni dodatak³⁷, mnoge indijske zvijezde, uključujući i glumicu Priyanku Chopra, su podržale ovaj trend, tvrdeći da se na taj način može prigriliti indijska kultura³⁸.

Slika 13. Primjer aproprijacije indijske kulture

Često spomenut primjer aproprijacije kulturne baštine je i linija donjeg rublja koju je 2019. godine pokrenula Kim Kardashian i nazvala je *kimono*. Naravno, prva stvar koja nam pada na pamet kada se spomene riječ kimono je tradicionalni japanski odjevni predmet koji je nastao u feudalnom Japanu još u 5. stoljeću i poznat je nacionalni simbol Japana. U feudalno vrijeme se nosio svakodnevno no danas je kimono iznimno skup odjevni predmet i nosi se vrlo rijetko, isključivo u svečanim i formalnim prilikama, poput vjenčanja. Linija odjeće koju je Kim Kardashian osmislila nije bila problematična sama po sebi, iako je obitelj Kardashian otprije poznata po aproprijaciji indijanske i afroameričke baštine, no naziv linije je pokrenuo lavinu kontroverze, zbog povezivanja linije donjeg rublja s najpoznatijim i tradicionalnim odjevnim predmetom Japana³⁹.

³⁷ Siczkowski, C.; *Selena Gomez: Hindu Leaders Demand Apology for MTV Movie Awards Costume*. Huffington Post. 2013. URL: https://www.huffpost.com/entry/selena-gomez-bindi-mtv-movie-awards_n_3092129; pristup: 23.6.2020.

³⁸ DelliCarpini Jr.G.; *Selena Gomez's Bindi Styling: Offensive? Bollywood Star Priyanka Chopra Talks About the Star's Usage*. Billboard. 2013. URL: <https://www.billboard.com/articles/columns/the-hook/1563147/selena-gomez-bindi-styling-offensive-bollywood-star-priyanka>; pristup: 23.6.2020.

³⁹ Friedman, V.; *Kim Kardashian West and the Kimono Controversy*. The New York Times. 2019. URL: <https://www.nytimes.com/2019/06/27/fashion/kim-kardashian-west-kimono-cultural-appropriation.html>; pristup: 24.6.2020.

No ovaj primjer je pomalo dvoznačan, s obzirom da cijela linija donjeg rublja zapravo ni po čemu nije vezana uz japansku baštinu, niti je Kim Kardashian preuzela dijelove njihove kulture i promijenila im značenje. Ali, kada se cijela situacija malo bolje pogleda, možemo reći da, iako ovo nije toliko eksplicitan primjer aproprijacije baštine kao možda korištenje indijanskih perjanica, značenje pojma kimono već sada ima novu konotaciju. Shodno tome postavlja se pitanje: nije li izvorno značenje tog pojma, premda neznatno, čak i nezamjetno, ipak promijenjeno?

2.3. Aproprijacija baštine u filmu i glazbi

Aproprijacija kulturne baštine u filmskoj i glazbenoj industriji nije ništa novo. Dapače, prisutna je već godinama i, unatoč tome što je kontroverzna tema o kojoj se učestalo govori, i dalje nailazimo na suvremene primjere.

2.3.1. Film

U filmskoj industriji neke je primjere moguće ne zamijetiti, s obzirom da, kada se gleda film pozornost većinom nije na baštinskim elementima i načinu na koji se oni koriste u filmu. To je nešto što tek kasnije, u drugom ili trećem gledanju postaje očito.

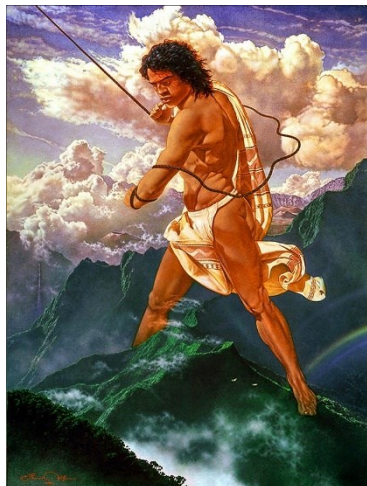
Uzmimo za primjer Disneyjevu *Moanu* iz 2016. godine, animirani film čija se radnja odvija među polinezijskim otocima i vezana je isključivo uz polinezijsku kulturu. Naizgled fantastičan film koji na odličan način reprezentira kulturu koja se rijetko može vidjeti na filmskom platnu, *Moana* je, unatoč pokušajima da bude inkluzivan i sveobuhvatan film, postala još jedan primjer kako se Disney, a tako i cijela filmska industrija, iznimno loše nosi s prikazom poštivanja kulturne baštine. Unatoč činjenici da su pisci i glazbenici koji su radili na filmu polinezijskog podrijetla, i da je Disney osnovao odbor naziva *Oceanic Trust*, čiji je posao bio isključivo savjetovati režisera i pisce u vezi svih pitanja o polinezijskoj kulturi⁴⁰, film je svejedno pokrenuo lavinu kritika. Jedan od razloga bila je upravo glazba u filmu, koja možda jest skladana s polinezijskom kulturom u vidu, i određeni melodijski pokreti imaju jasan polinezijski zvuk, ali mora se uzeti u obzir činjenica da su također korišteni i tipični “brodvejski” melodijski pomaci, te je polinezijsko zborsko pjevanje pratio standardni simfonijski orkestar. Sve to je dovelo do toga da je glazba na kraju zapravo zvučala kao

⁴⁰ Armstrong, R.; *Time to Face the Music: Musical Colonization and Appropriation in Disney's Moana*. McDaniel College. 2018.; str. 3

tipične Disneyjeve pjesme⁴¹. No najveća kontroverza koja se veže uz Moanu je Disneyjev prikaz Mauia (Sl. 14.), polinezijskog poluboga koji je iznimno bitan dio polinezijske oralne tradicije.

Slika 14. Disneyjev prikaz poluboga Mauia u filmu Moana

Slika 15. Maui

Poznat kao vrlo inteligentan, snažan i dostojanstven, s ljudskim i božanskim karakteristikama, Maui (Sl. 15.) je kulturološki heroj polinezijskih otoka⁴². Međutim Disney ga je prikazao kao neozbiljnog i taštog, a njegova inteligencija i dostojanstvo su stavljeni na stranu da bi se napravilo dovoljno mjesta za humor. Uz sve to, Maui je prikazan i kao pretio, što je tipični američki stereotip vezan uz stanovništvo polinezijskog otočja. Disney je možda imao dobru namjeru u začetku filma, no uz cijeli mit o Mauiu izobličen i u potpunosti drugačiji od izvornog značenja, Disney je zapravo stvorio novi mit, ali onaj koji im više odgovara.

⁴¹ Ibid. str. 4

⁴² Higson, R.; *Disney's Moana and Cultural Appropriation*. The Prindle Post. 2016. URL: <https://www.prindlepost.org/2016/10/disney-moana-cultural-appropriation/>; pristup 26.6.2020.

Gotovo svi Disneyjevi filmovi slične tematike mogu se svrstati u kategoriju filmova u kojima postoji mnoštvo primjera kulturne apropijacije. *Otok pasa*, redatelja Wesa Andersona, također je jedan od filmova uz koje se veže kontroverza zbog načina na koji se baština prikazuje u filmu, u ovom slučaju japanska baština. Teško je, zapravo, pronaći film koji predstavlja neku kulturu, narod ili zajednicu, a da pritom ne upadne u zamku apropijacije baštine⁴³.

2.3.2. Glazba

Aproprijacija baštine u kontekstu glazbe postoji u različitim formama. Bilo da se radi o pjevačima bijele rase koji pjevaju blues glazbu bez razumijevanja konteksta i značenja, ili o onima čiji se glazbeni video uratci baziraju isključivo na baštinskim elementima neke kulture.

Jedan od najistaknutijih primjera svakako je poznata australska reperica, Iggy Azalea. Stihovi njenih pjesama često su opisani kao “rasno bezosjećajni”, kao i njene objave na društvenoj platformi Twitter, a njen stil repanja osudili su mnogi poznati reperi poput Snoop Dogga i Q-Tipa⁴⁴. Činjenica je da Azalea nema nikakve poveznice sa rap i hip-hop glazbom, dva žanra čiji se temelji nalaze u životima afroamerikanaca i njihovim životnim situacijama i borbama, i kao pripadnica bijele rase, Azalea danas ima nešto što se zove bijela privilegija ili “white privilege”. S obzirom da je gotovo cijela njena diskografija bazirana na apropijaciji baštine, postavlja se pitanje treba li ona nastaviti stvarati glazbu? Naravno, to je pitanje na koje društvo ne može dati odgovor, s obzirom da će svaki glazbenik uvijek imati barem nekolicinu obožavatelja kojima ovakve kontroverze neće biti bitne. Odgovor na to pitanje, dakle, varira od osobe do osobe.

Slika 16. Katy Perry u video spotu za pjesmu *Dark Horse*

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Unterberger, A.; *Appropriation Dominated the Pop Music Discussion*. Billboard. 2019. URL: <https://www.billboard.com/articles/columns/hip-hop/8545329/2014-cultural-appropriation-iggy-azalea>; pristup: 29.6.2020.

Gwen Stefani, Beyonce i Coldplay, Miley Cyrus, Justin Timberlake, Justin Bieber samo su neka od poznatih svjetskih imena koja su, u nekom trenu, bila povezana s aproprijacijom kulturne baštine. Miley Cyrus i njeno “twerkanje” (stil plesa, nastao u New Orleansu 1980-ih godina)⁴⁵, Justin Timberlake i “beatboxing” (vrsta vokalne perkusije kao oponašanje zvukova bubnjeva, koristeći isključivo usta, jezik, usne ili glas)⁴⁶, Beyonce i Coldplay zbog glazbenog videa koji je u potpunosti promijenio sliku Indije. No poznata osoba čije se ime najčešće spominje u kontekstu aproprijacije kulturne baštine je Katy Perry. Njene interpretacije baštine drugih kultura sežu još u 2010. godinu⁴⁷, kada je na poznati glazbeni festival Coachella stigla u haljini koja je trebala biti prikaz tradicionalnih haljina žena iz indijanskih plemena. Njen glazbeni video za pjesmu “Dark Horse” (Sl. 16.) jedan je od najčešćih primjera aproprijacije kulturne baštine, gdje je prikazana kultura, ili barem ono što je trebala biti kultura drevnog Egipta. Video vrvi elementima baštine, od piramida i hramova koji se mogu vidjeti u pozadini, do odjeće koju Perry nosi. Iste godine kada je objavljen ovaj video, Katy Perry je nastupila na manifestaciji American Music Awards, i opet pokrenula lavinu kritika, kako zbog svoje odjeće, tako i zbog pozadine i svojih plesača. Tvrdeći da je to samo odavanje počasti i fascinacija baštinom, Perry je nosila kostim koji je sličio tradicionalnoj odjeći koju su nosile gejša u Japanu, a cijela scena na pozornici bila je oslikana u japanskom stilu, sa plesačima koji su, unatoč tome što nisu bili japanskog podrijetla, također nosili tradicionalnu japansku odjeću⁴⁸.

⁴⁵ Miller, M. *Bounce: Rap Music and Local Identity in New Orleans*. 2012. Boston: Univ of Massachusetts Press.

⁴⁶ Kew, C.; *Toward a Beatboxology*; 2015. Human Beatbox;

URL: <https://www.humanbeatbox.com/articles/toward-a-beatboxology/>; pristup: 1.7.2020.

⁴⁷ Clifton, D.; *5 Reasons Katy Perry Is Pop Music's Worst Cultural Appropriator*. MIC. 2014. URL: <https://www.mic.com/articles/95444/5-reasons-katy-perry-is-pop-music-s-worst-cultural-appropriator>; pristup: 1.7.2020.

⁴⁸ Ibid.

Zaključak

Kulturna baština sveprisutan je i neizostavan dio identiteta zajednica i pojedinaca, i moguće je pronaći je i u najmanjim detaljima. Baština govori puno o prošlosti i temelji se na onome što je bilo, ali je isto tako i dio sadašnjosti koji raste, formira se, mijenja i ide u korak s vremenom. Danas je ona jedan od glavnih izvora inspiracije u kreativnoj industriji i često je tema kojoj se javnost okreće kada se pojavi nešto novo i popularno, a inspirirano kulturnom baštinom, bilo da se radi o nekoj zajednici, zemlji ili narodu. Jedan je od temeljnih motiva i u sportu, od sportkih uniformi koje mogu sadržavati baštinske elemente u formi grbova ili uzoraka, do sportskih stadiona, logotipova klubova, pa čak i naziva klubova koji mogu imati duboko značenje koje nosi iznimnu važnost.

No uz korištenje kulturne baštine kao glavnog ili jednog od izvora inspiracije, u bilo kojem prethodno navedenom polju ljudskih života, često se dogodi da baština postane nešto sasvim drugačije od onoga što izvorno jest. Kada se kulturna baština preuzima iz neke druge kulture, i mijenja se njeno značenje, onda se događa fenomen poznat kao apropijacija kulturne baštine.

Danas je, nažalost, apropijacija kulturne baštine sveprisutan fenomen i sve češće se pojavljuje u kreativnoj industriji, dok je dio sporta već duže vrijeme i jako ga je teško iskorijeniti. Sve dok se kulturnoj baštini pristupa bez poštovanja i dok se preuzimaju simboli čije značenje ne razumijemo, pretvarajući ih u nešto što nisu, apropijacija baštine i dalje će biti nešto s čime se svakodnevno susrećemo, bili mi toga svjesni ili ne.

Literatura

- Anderson, L.V.; *Origins of the tomahawk chop: Scott Brown's staffers mocking Elizabeth Warren are continuing a long tradition*. Slate.com. 2012. URL: <https://slate.com/news-and-politics/2012/09/origins-of-the-tomahawk-chop-scott-browns-staffers-mocking-elizabeth-warren-are-continuing-a-long-tradition.html>; pristup: 15.6.2020.
- Armstrong, R.; *Time to Face the Music: Musical Colonization and Appropriation in Disney's Moana*. McDaniel College. 2018.; str. 3,4
- Blumberg, N.; *The Star-Spangled Banner*. Encyclopædia Britannica. 2019.
- Bodenner, C. *Does Disney's Pocahontas Do More Harm Than Good?*. The Atlantic. 2015. URL: <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2015/06/pocahontas-feminism/397190/>; pristup: 4.6.2020.
- Buckland, M.; *Cultural Heritage (Patrimony): An Introduction*. Zadar, 2013.
- Caceda, E.; *Our cultures are not your costumes*. Sydney Morning Herald. 2014. URL: <https://www.smh.com.au/opinion/our-cultures-are-not-your-costumes-20141114-11myp4.html>, pristup 12.6.2020.
- Calanca, D.; *Introductory Essay. Fashion and Cultural Heritage*. ZoneModa Journal. 2018. URL: <https://zmj.unibo.it/article/view/8420/8199>; pristup: 24.5.2020.
- Cheney-Rice, Z.; *Stunning Images Show How Native American Fashion Looks Without Cultural Appropriation*. 2015. URL: <https://www.mic.com/articles/118150/stunning-images-show-how-american-indian-fashion-looks-without-cultural-appropriation>; pristup: 28.5.2020.
- Cliffe, S.; *The Social Life of Kimono: Japanese Fashion Past and Present*. Bloomsbody Academic. 2017.
- Clifton, D.; *5 Reasons Katy Perry Is Pop Music's Worst Cultural Appropriator*. MIC. 2014. URL: <https://www.mic.com/articles/95444/5-reasons-katy-perry-is-pop-music-s-worst-cultural-appropriator>; pristup: 1.7.2020.
- DelliCarpini Jr.G.; *Selena Gomez's Bindi Styling: Offensive? Bollywood Star Priyanka Chopra Talks About the Star's Usage*. Billboard. 2013. URL: <https://www.billboard.com/articles/columns/the-hook/1563147/selena-gomez-s-bindi-styling-offensive-bollywood-star-priyanka>; pristup: 23.6.2020.
- Friedman, V.; *Kim Kardashian West and the Kimono Controversy*. The New York Times. 2019. URL: <https://www.nytimes.com/2019/06/27/fashion/kim-kardashian-west-kimono-cultural-appropriation.html>; pristup: 24.6.2020.
- Goddard, I.; *I AM A RED-SKIN: The Adoption of Native American Expression*. European Review of Native American Studies. 2005. URL: <https://repository.si.edu/handle/10088/31970>; pristup: 14.6.2020.

Higson, R.; *Disney's Moana and Cultural Appropriation*. The Prindle Post. 2016. URL: <https://www.prindlepost.org/2016/10/disney-moana-cultural-appropriation/>; pristup: 26.6.2020.

Inawat, R. J.; *Music as Cultural Heritage: Analysis of the Means of Preventing the Exploitation of Intangible Cultural Heritage*; 2015.

URL: <https://repository.jmls.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1350&context=ripl>; pristup: 4.6.2020.

Is Cultural Appropriation in Fashion Offensive? Part – II. UniversityTimes.com. 2013. URL: <http://www.universitytimes.ie/2013/11/is-cultural-appropriation-in-fashion-offensive-part-ii/>; pristup: 22.6.2020.

Johnson, K.; *Don't Mess Up When You Dress Up: Cultural Appropriation and Costumes*. Bitch Magazine. 2011. URL: <https://www.bitchmedia.org/post/costume-cultural-appropriation>; pristup 12.6.2020.

Kaiser, S.; *Fashion and Cultural Studies*. Bloomsbury Visual Arts. 2019.

Keene, A.; *The Benefits of Cultural Sharing are Usually One-Sided*. The New York Times. 2015. URL: <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2015/08/04/whose-culture-is-it-anyhow/the-benefits-of-cultural-sharing-are-usually-one-sided>; pristup: 23.6.2020.

Kew, C.; *Toward a Beatboxology*; 2015. Human Beatbox; URL: <https://www.humanbeatbox.com/articles/toward-a-beatboxology/>; pristup: 1.7.2020.

Leary, Mark R., Price Tagney, J.; *The Handbook of Self and Identity*. URL: https://dornsife.usc.edu/assets/sites/782/docs/handbook_of_self_and_identity_-_second_edition_-_ch._4_pp._69-104_38_pages.pdf; 2012. Pristup: 14.5.2020.

Lowenthal, D.; *The past is a foreign country*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

Matthes, E. *Cultural Appropriation Without Cultural Essentialism?*. Social Theory and Practice. 2016. URL: www.jstor.org/stable/24871347; pristup 12.6.2020.

Metcalf, J.; *Native Americans know that cultural misappropriation is a land of darkness*. The Guardian. 2012. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/may/18/native-americans-cultural-misappropriation>, pristup 12.6.2020.

Miller, M. *Bounce: Rap Music and Local Identity in New Orleans*. 2012. Boston: Univ of Massachusetts Press.

Morfin, M.; *9 Extraordinary Fashion Designers Reinventing Traditional Dress*. 2017. URL: <https://theculturetrip.com/asia/india/articles/9-extraordinary-fashion-designers-reinventing-traditional-dress/>; pristup 25.5.2020.

Newman, K. *Wild West Movies or, How the West was found, won, lost, lied about, filmed, and forgotten*. Bloomsbury. 1990.

Pham, M.T.; *Why We Should Stop Talking About Cultural Appropriation*. TheAtlantic.com. 2014. URL: <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2014/05/cultural-appropriation-in-fashion-stop-talking-about-it/370826/>; pristup: 22.6.2020.

- Ramshaw, G.; *Heritage and Sport: An Introduction*. Channel View Publications. 2019.
- Redskins Facts*. URL: <http://www.redskinsfacts.com/>. pristup: 22.5.2020.
- Ricca, B.; *The Secret History of Chief Wahoo*. BELT Magazine. 2014. URL: <https://beltmag.com/secret-history-chief-wahoo/>; pristup: 15.6.2020.
- Shoemaker, N.; *How Indians Got To Be Red*. The American Historical Review. 1997. URL: www.jstor.org/stable/2171504; pristup 14.6.2020.
- Sieczkowski, C.; *Selena Gomez: Hindu Leaders Demand Apology for MTV Movie Awards Costume*. Huffington Post. 2013. URL: https://www.huffpost.com/entry/selena-gomez-bindi-mtv-movie-awards_n_3092129; pristup: 23.6.2020.
- Speakers Corner*. 2019. URL: <https://www.speakerscorner.co.uk/speaker/barjis-chohan>; pristup: 25.5.2020.
- Staurowsky, E.J.; *An Act of Honor Or Exploitation? The Cleveland Indians' Use of the Louis Francis Sockalexis Story*. Sociology of Sport journal. 1998. URL: <https://doi.org/10.1123%2Fssj.15.4.299>; pristup 15.6.2020.
- UNESCO; Information Document Glossary of World Heritage Terms. Paris, 1996.
- Tonkin, S.; *Essay: What is heritage?*. URL: <https://www.environment.gov.au/system/files/pages/f4d5ba7d-e4eb-4ced-9c0e-104471634fbb/files/essay-whatisheritage-tonkin.pdf>; 2012.; pristup: 14.5.2020.
- Unterberger, A.; *Appropriation Dominated the Pop Music Discussion*. Billboard. 2019. URL: <https://www.billboard.com/articles/columns/hip-hop/8545329/2014-cultural-appropriation-iggy-azalea>; pristup: 29.6.2020.
- Vezina, B.; *Curbing Cultural Appropriation in the Fashion Industry*, CIGI Paper. 2019. URL: <https://www.cigionline.org/publications/curbing-cultural-appropriation-fashion-industry>; pristup: 24.5.2020.
- Victoria's Secret apologizes for using headdress*. Usatoday.com. 2012. URL: <https://eu.usatoday.com/story/life/people/2012/11/12/victorias-secret-apologizes-for-use-of-headdress/1701413/>; pristup: 23.6.2020.
- Woolf, V.; *Orlando: A Biography*. Hogarth Press.. 1928.
- Wallin, N.L.; Brown, S.; Merker, B.; *The Origins of Music*. Cambridge: MIT Press. 2001
- Young, J.O.; *Profound Offense and Cultural Appropriation*. The Journal of Aesthetics and Art Criticism. 2005.

Popis slika

Slika 1. Washington Redskins - povijest logotipa; preuzeto sa: <https://logos-world.net/washington-redskins-logo/>

Slika 2. Barjis London Brand; preuzeto sa: <https://theculturetrip.com/asia/india/articles/9-extraordinary-fashion-designers-reinventing-traditional-dress/>

Slika 3. Tradicionalna *hanbok* haljina; preuzeto sa: <https://stronggirl.wordpress.com/2016/07/21/how-interesting-hanbok-traditional-korean-clothing/>

Slika 4. Redizajn *hanbok* haljine dizajnerice Dew Hwang; preuzeto sa: <https://omonatheydidnt.livejournal.com/16383334.html>

Slika 5. Dio kolekcije Bethany Yellowtail; preuzeto sa: <https://www.mic.com/articles/118150/stunning-images-show-how-american-indian-fashion-looks-without-cultural-appropriation>

Slika 6. Dio kolekcije Bethany Yellowtail; preuzeto sa: <https://www.mic.com/articles/118150/stunning-images-show-how-american-indian-fashion-looks-without-cultural-appropriation>

Slika 7. Isječak iz filma Mumija 2, s prikazom drevnog Egipta; preuzeto sa: <http://www.scifimoviezone.com/fantasymummy01.shtml>

Slika 8. Fanovi Washington Redskinsa nose tradicionalne indijanske perjanice; preuzeto sa: https://www.upi.com/News_Photos/view/upi/c5f47120f62763bc7e71ac3c30f6c586/Washington-Redskins-fans/

Slika 9. Karikatura Lalo Alcaraza koja prikazuje aproprijaciju baštine američkih Indijanaca; preuzeto sa: <http://throughtheeyesofhil.blogspot.com/2014/10/four-stages-of-representations-of-race.html>

Slika 10. Logo kluba Cleveland Indians; preuzeto sa: <https://sportslogohistory.com/cleveland-indians-alternate-logo>

Slika 11. Isječak Reinertova stripa; karikatura *Malog Indijanca*; preuzeto sa: <https://beltmag.com/secret-history-chief-wahoo/>

Slika 12. Karlie Kloss sa indijanskom perjanicom, Victoria's Secret fashion show 2012.; preuzeto sa: <https://www.cbc.ca/news/world/victoria-s-secret-apologizes-for-use-of-headress-1.1130549>

Slika 13. Primjer aproprijacije indijske kulture; preuzeto sa: <https://www.burntroti.com/blog/decentring-the-appropriating-voice-of-colonisers>

Slika 14. Disneyjev prikaz demiboga Mauija u filmu Moana; preuzeto sa: <https://disney.fandom.com/wiki/Maui>

Slika 15. Demigod Maui; preuzeto sa: <https://www.tourmaui.com/maui-demigod/>

Slika 16. Katy Perry u video spotu za pjesmu *Dark Horse*; preuzeto sa: <http://www.musicvideosins.com/videos/everything-wrong-with-katy-perry-dark-horse>

Sažetak

Muzejski artefakti i spomenici, povijesne građevine i lokaliteti, nacionalni parkovi te mnogi drugi oblici kulturne baštine dio su onoga što nas svakodnevno okružuje. Neke baštinske vrste i oblike manje primjećujemo, a neke nam odmah „upadnu u oko“, i to najčešće ono što nam je već poznato od prije. No kada malo detaljnije obratimo pozornost, baštinu nalazimo i u nekim manje konvencionalnim područjima djelovanja, poput sporta, mode glazbe i kinematografije. Ovaj rad fokusira se na prikaz baštine u modernom svijetu i putem suvremenih proizvoda, analizom tradicijskih elemenata koje možemo pronaći na sportskim uniformama, u glazbi i filmu i na modnim pistama, te načinom na koji su ti tradicijski elementi prikazani. Također se na primjerima u okviru spomenutih područja postavlja pitanje očuvanja i poštovanja baštine s jedne strane, te aproprijacije baštine s druge.

Ključne riječi: baština, identitet, sport, film, moda, glazba

Elements of heritage and contemporary identities

Summary

Museum artifacts and monuments, historical buildings and localities, national parks and many other forms of cultural heritage are a part of what surrounds us on a daily basis. Some forms of cultural heritage are not as prominent, while others are spotted almost immediately, and more often than not it is those that we know from before. However, when we look more closely, heritage can be found in less conventional places, such as sports fields, fashion runways as well as music and cinematography. This paper focuses on presenting heritage in a modern world through contemporary products, analyzing traditional elements that can be found on sports uniforms, in music, film and fashion runways, as well as ways in which these elements are represented. The question of appreciation versus appropriation of heritage is raised as well, through previously mentioned examples.

Key words: heritage, identity, fashion, music, film, sport